

archeologisch onderzoeks- en adviesbureau

de steekproef^{bv}

Ermelo, Drieërweg 104
(gemeente Ermelo, Gld.)

Een Inventariserend
Archeologisch Veldonderzoek

Steekproefrapport 2008-11/01

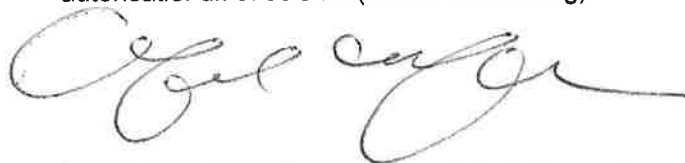
Ermelo, Drieërweg 104
(gemeente Ermelo, Gld.)

Een Inventariserend
Archeologisch Veldonderzoek
Steekproefrapport 2008-11/01

*Ermelo, Drieërweg 104
(gemeente Ermelo, Gld.)
Een Inventariserend Archeologisch
Veldonderzoek*

Een onderzoek in opdracht van
Camping De Kriemelberg

Steekproefrapport 2008-11/01
ISSN 1871-269X
auteur: drs. J.M.G. Bongers (fysisch geograaf)
autorisatie: dr. J. Jelsma (senior archeoloog)

De Steekproef werkt volgens de Kwaliteitsnorm
Nederlandse Archeologie 3.1

Foto's en tekeningen zijn gemaakt door de
Steekproef b.v., tenzij anders vermeld.

© De Steekproef b.v., Zuidhorn, november 2008

Niets uit deze uitgave mag worden
vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt zonder
bronvermelding.

De Steekproef b.v. aanvaardt geen
aansprakelijkheid voor eventuele schade
voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of
het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

De Steekproef b.v.
Archeologisch Onderzoeks- en Adviesbureau
Hogeweg 3
9801 TG Zuidhorn

telefoon	050 - 5779784
fax	050 - 5779786
internet	www.desteekproef.nl
e-mail	info@desteekproef.nl
kvk	02067214

Inhoud

Samenvatting

1. Inleiding.....	1
1.1 Aanleiding en doel (KNA 3.1 LS01).....	1
1.2 Locatiebeschrijving (KNA 3.1 LS02).....	2
2. Bureauonderzoek.....	3
2.1 Bronnen.....	3
2.2 Fysische geografie (KNA 3.1 LS04).....	3
2.3 Archeologie (KNA 3.1 LS04).....	4
2.4 Historische geografie (KNA 3.1 LS03).....	6
2.5 Archeologisch verwachtingsmodel (KNA 3.1 LS05).....	6
3. Veldonderzoek.....	7
3.1 Aanpak veldonderzoek (KNA 3.1 VS01).....	7
3.2 Resultaten veldonderzoek (KNA 3.1 VS02, VS03).....	8
4. Conclusies en advies.....	10

Appendix:	- archeologische periodes
	- plankkaart
	- archeologische kaart
	- boorstaten
	- laagbeschrijvingen boringen volgens Archeologische Standaard
	Boorbeschrijvingsmethode

Samenvatting

In verband met de geplande uitbreiding van een camping heeft een inventariserend archeologisch veldonderzoek plaatsgevonden aan de Drieërweg 104 te Ermelo, provincie Gelderland. Ten behoeve van deze uitbreiding zullen graafwerkzaamheden plaatsvinden. Doel van het onderzoek is vast te stellen of in het gebied archeologische waarden aanwezig zijn die door de graafwerkzaamheden bedreigd worden.

Het onderzoek bestaat uit een bureau- en een veldonderzoek. Bij het bureauonderzoek zijn bronnen geraadpleegd op het gebied van fysische geografie, archeologie en historische geografie. Bij het veldonderzoek zijn 24 boringen geplaatst om archeologische indicatoren op te sporen en om de gaafheid van de bodem te bepalen.

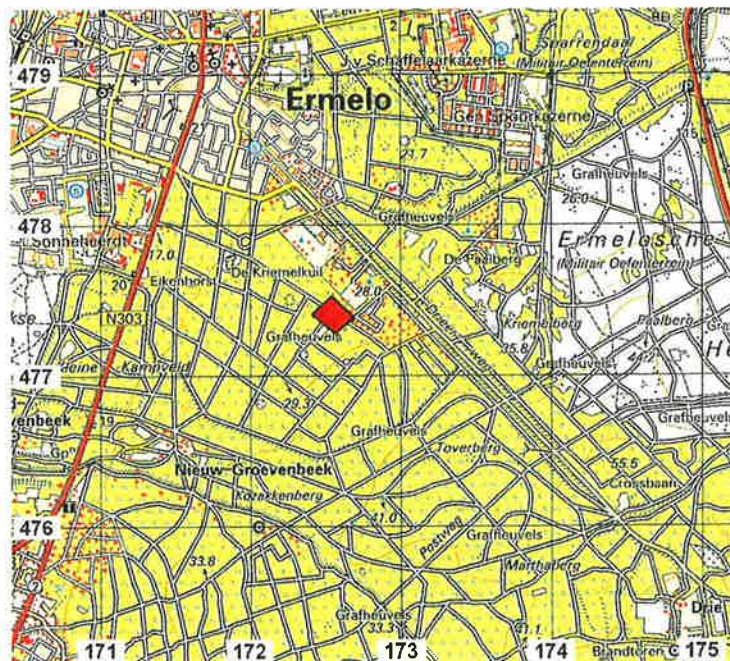
Uit het bureauonderzoek blijkt dat in het onderzoeksgebied een grafheuvel aanwezig is uit de periode laat neolithicum tot bronstijd. De heuvel en een straal van tien meter rondom zijn wettelijk beschermd, waardoor er geen bodemingrepen zijn toegestaan. Bij het veldonderzoek is gebleken dat de bodem in het onderzoeksgebied weliswaar is aangetast door bomen en dieren, maar dat de grootschalige morfologie nog intact is. Daardoor kunnen toch nog archeologische grondsporen aanwezig zijn. Wij adviseren daarom geen bodemingrepen te ondernemen in het hele gebied. Indien ingrepen toch noodzakelijk zijn adviseren wij deze in de noordoostelijke helft archeologisch te begeleiden. In de zuidwestelijke helft, waar de bodemkwaliteit beter is, adviseren wij nader onderzoek door middel van proefsleuven voorafgaand aan bodemingrepen.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doel (KNA 3.1 LS01)

In opdracht van Camping De Kriemelberg, vertegenwoordigd door dhr. D.J. van den Heuvel, is een inventariserend archeologisch veldonderzoek uitgevoerd in een plangebied aan de Drieërweg 104 te Ermelo. De aanleiding voor het onderzoek is de geplande uitbreiding van de camping. Daarvoor zullen onder andere caravan-staanplaatsen, parkeerplaatsen en een sanitairgebouw worden aangelegd (zie Appendix Plankaart). De hiermee gepaard gaande graafwerkzaamheden kunnen eventueel aanwezige archeologische grondsporen verstoren.

Het onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek. Bij het bureauonderzoek is een archeologisch verwachtingsmodel van het gebied gemaakt aan de hand van beschikbare fysisch geografische, archeologische en historisch geografische informatie. Tijdens het veldonderzoek is dit verwachtingsmodel getoetst. Daartoe is gezocht naar archeologische indicatoren en is bepaald wat de gaafheid van de bodem is.

Figuur 1: Ermelo op de topografische kaart. Het onderzoeksgebied aan de Drieërweg 104 is rood weergegeven.

2. Bureauonderzoek

2.1 Bronnen

Voor het bureauonderzoek zijn onderstaande bronnen gebruikt:

Tabel 2: Ermelo, Drieërweg 104: geraadpleegde literatuur en andere bronnen.

AHN-Viewer. www.AHN.nl. Actueel Hoogtebestand Nederland. Rijkswaterstaat, Adviesdienst Geo-informatie en ICT.

Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode. Archeologie Leidraad 3. J.H.A. Bosch, 7 maart 2005.

ARCHIS 2. Het online registratie- en informatiesysteem van de RACM.

Atlas van Topografische Kaarten Nederland, 1955-1965. Uitgeverij 12 Provinciën. Landsmeer 2006/2007.

Bodemkaart van Nederland 1:50.000. Blad 26 Oost Harderwijk. Stichting voor Bodemkartering. Wageningen, 1982.

Centraal Archeologisch Archief (CAA) en Centraal Monumenten Archief (CMA) van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM) [ARCHIS].

Grote Historische Atlas van Nederland, schaal 1:50.000, deel 3 Oost-Nederland 1830-1855. Wolters-Noordhoff. Groningen, 1990.

Grote Historische Topografische Atlas +/- 1905. Gelderland. Schaal 1:25.000. Uitgeverij Nieuwland. Tilburg, 2006.

Topografische Atlas Nederland, schaal 1:50.000. ANWB, Den Haag 2002.

Www.WatWasWaar.nl, Kadastrale Kaarten uit 1832.

2.2 Fysische geografie (KNA 3.1 LS04)

Het onderzoeksgebied ligt op de westhelling van de Veluwe, een stuwwal uit de voorlaatste ijstijd. Door het onderzoeksgebied loopt een deel van een ovaalvormige rug (zie Figuur 3). Volgens de bodemkaart is ter plaatse van het onderzoeksgebied fijn zand aanwezig. De bodem wordt aangemerkt als een holtpodzolgrond (Y21g). Op de bodemkaart wordt noordoostelijk van het onderzoeksgebied een vaaggrond (Zd21) weergegeven. Hoogstwaarschijnlijk duidt dit op stuifzand ter plaatse.

Het grondwater heeft een gemiddeld hoogste stand van meer dan 80 centimeter beneden maaiveld en een gemiddeld laagste stand van meer dan 160 centimeter beneden maaiveld (grondwatertrap VI).

Tabel 3: Archeologische waarden in de omgeving van Ermelo, Drieërweg 104. Voor de ligging zie Appendix Archeologische Kaart. Voor dateringen zie Appendix Archeologische Periodes

CMA / CAA	RD-coördinaten	Datering	Omschrijving
monumenten			
674 (26H-018)	172,346 / 477,137	neolithicum laat - bronstijd	acht grafheuvels
3211 (26H-095)	172,493 / 478,042	neolithicum laat	grafheuvel
3212 (26H-096)	172,549 / 478,018	neolithicum laat - bronstijd	grafheuvel
11635 (26H-168)	172,623 / 478,020	neolithicum laat - ijzertijd	grafheuvel
waarnemingen			
40935 (26HZ-33)	172,550 / 478,010	neolithicum laat A - bronstijd	grafheuvel
40936 (26HZ-33)	172,490 / 478,040	neolithicum laat A - bronstijd	grafheuvel
41008 (26HZ-75)	172,150 / 477,950	paleolithicum - ijzertijd	vuursteen: 3 klingen, 1 schrabber en 2 kernen
41010 (26HZ-77)	172,040 / 476,830	neolithicum laat A - bronstijd	grafheuvel
41012 (26HZ-82)	172,350 / 477,130	neolithicum laat A - bronstijd	grafheuvel
41018 (26HZ-81)	172,340 / 477,160	neolithicum laat A - bronstijd	grafheuvel
41019 (26HZ-79)	172,440 / 477,040	neolithicum laat A - bronstijd	grafheuvel
41020 (26HZ-80)	172,640 / 477,100	neolithicum - bronstijd	grafheuvel
41021 (26HZ-78)	172,590 / 476,850	neolithicum laat A - bronstijd	grafheuvel
41527 (26HZ-156)	173,000 / 477,000	ijzertijd - romeinse tijd midden	celtic field, mogelijk
41960 (26HZ-98)	172,450 / 478,000	onbekend	wrijfsteen, kaarsenstaander, 2 zilveren sierraden
408114 (26HZ-255)	172,550 / 477,410	neolithicum - bronstijd	grafheuvel
408115 (26HZ-256)	172,500 / 477,110	neolithicum - bronstijd	grafheuvel

3. Veldonderzoek

3.1 Aanpak veldonderzoek (KNA 3.1 VS01)

Het veldonderzoek heeft plaats gevonden op 28 oktober 2008. Er zijn 24 verkennende boringen geplaatst. De boringen zijn gezet op raaien met een onderlinge afstand van 40 meter. Hierop zijn de boringen gezet op een onderlinge afstand van 50 meter (zie Figuur 5). In werkelijkheid wijken de meeste boringen enkele meters van dit grid af om boomwortels te mijden. Boringen 20 t/m 24 zijn verdichtende boringen, gezet op de delen van het terrein waar de bodem het meest intact is. De boordichtheid bedraagt zes boringen per hectare.

Figuur 5: Ermelo, Drieërweg 104: boorpuntenkaart. Het onderzoeksgebied is aangegeven door een onderbroken witte lijn. De genummerde punten geven de ligging van de 24 boringen weer. De betekenis van de kleuren: rood = BC-horizont intact, geel = BC-horizont aanwezig, maar wel aangetast, groen = BC-horizont afwezig. AW staat voor een scherp aardewerk opgeboord bij boring 23 (zie Figuur 6).

Figuur 6: Ermelo, Drieërweg 104: vondst van een scherf aardewerk. De scherf is opgeboord bij boring 23, coördinaten: 172,520 / 477,389, diepte: 0-40 centimeter (zie Figuur 5. Beschrijving: kleur grijs van binnen en bruin van buiten, doorsnede 1,8 cm, magering zeer grof zand. De scherf dateert waarschijnlijk uit de bronstijd.

Appendix

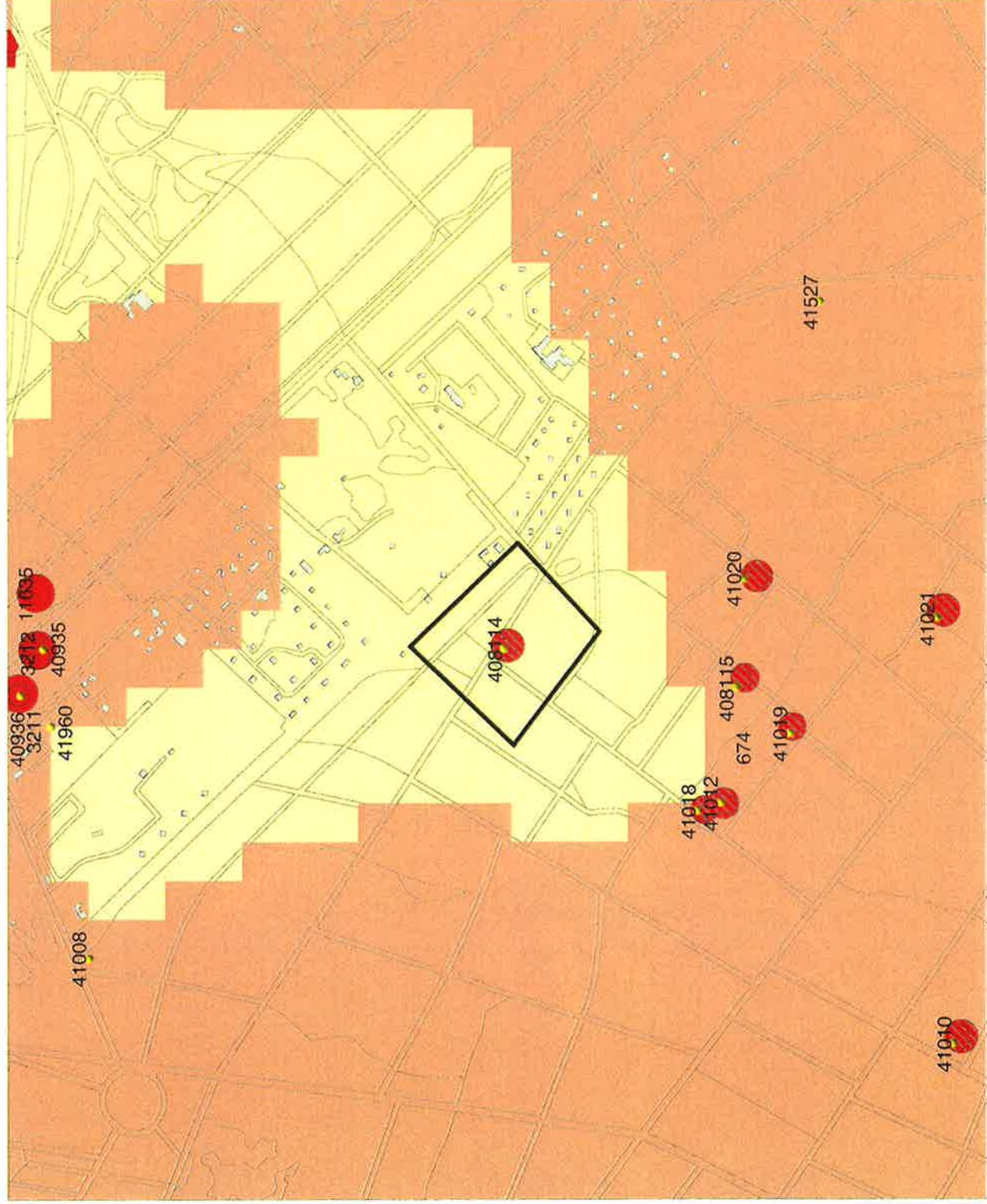
Ermelo, Drieërweg 104

- archeologische periodes
- plankkaart
- archeologische kaart
- boorstaten
- laagbeschrijvingen boringen volgens
Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode

Appendix Archeologische Kaart Ermelo Drienerweg 104

Bekende en verwachte archeologische waarden volgens ARCHIS

Legenda

TOP10 (©TDN)

VONDSMELDINGEN

WAARNEMINGEN

MONUMENTEN

archeologische betekenis

archeologische waarde

hoge archeologische waarde

zeer hoge archeologische waarde

zeer hoge arch waarde, beschermd

HUIZEN

IKAW

zeer lage trefkans

lage trefkans

middelhoge trefkans

hoge trefkans

lage trefkans (water)

middelhoge trefkans (water)

hoge trefkans (water)

water

niet gekarteerd

0 100 m

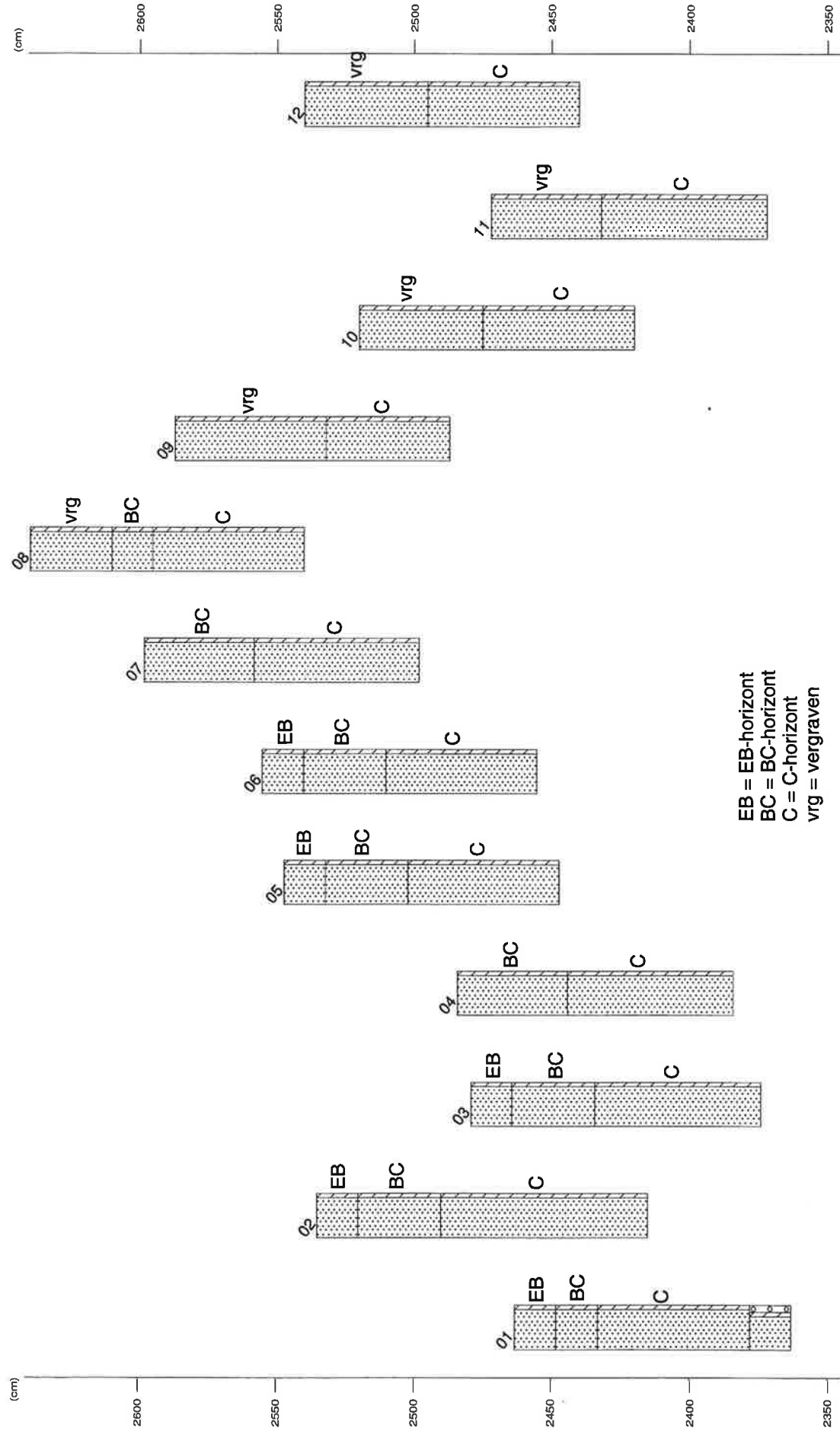
Archis2

rijksdienst voor
archeologie,
cultuurlandschap
en monumenten

Appendix Ermelo, Drieënweg 104: Boorstaten

Appendix Ermelo, Drieërweg 104: Laagbeschrijvingen

01

X-coördinaat (m) : 172425
Y-coördinaat (m) : 477408
Maaiveld (cm) : 2463

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 15	zand zwak siltig, 10yr3/3, Zand: matig fijn, EB-horizont, vergraven
15 - 30	zand zwak siltig, 10yr4/3, Zand: matig fijn, BC-horizont
30 - 85	zand zwak siltig, 10yr5/6, Zand: matig fijn, C-horizont
85 - 100	zand zwak siltig, matig grindig, 10yr5/6, Zand: matig grof, Opm.: Stuwwalzand

02

X-coördinaat (m) : 172462
Y-coördinaat (m) : 477371
Maaiveld (cm) : 2535

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 15	zand zwak siltig, 7,5yr2/2, EB-horizont, vergraven
15 - 45	zand zwak siltig, 10yr4/4, BC-horizont
45 - 120	zand zwak siltig, 10yr5/6, C-horizont

03

X-coördinaat (m) : 172459
Y-coördinaat (m) : 477427
Maaiveld (cm) : 2479

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 15	zand zwak siltig, 7,5yr2/2, EB-horizont, vergraven
15 - 45	zand zwak siltig, 10yr4/4, BC-horizont
45 - 105	zand zwak siltig, 10yr5/6, C-horizont

04

X-coördinaat (m) : 172501
Y-coördinaat (m) : 477493
Maaiveld (cm) : 2484

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 40	zand zwak siltig, 10yr4/4, BC-horizont, vergraven
40 - 100	zand zwak siltig, 10yr5/6, C-horizont

05

X-coördinaat (m) : 172505
Y-coördinaat (m) : 477440
Maaiveld (cm) : 2547

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 15	zand zwak siltig, 7,5yr2/2, EB-horizont, vergraven
15 - 45	zand zwak siltig, 10yr4/4, BC-horizont
45 - 100	zand zwak siltig, 10yr5/6, C-horizont